

Signaleren en melden in 2025

STICHTING pvp
patiëntenvertrouwenspersonen
in de ggz

De pvp heeft als wettelijke taak om melding te doen bij de Inspectie voor Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ) als sprake is van een tekortkoming in de structuur of uitvoering van de zorg die afbreuk doet aan de rechten van cliënten. Als de pvp vermoedt dat sprake is van zo'n tekortkoming, start hij een meldingsonderzoek. Daaruit kan blijken dat er geen tekortkoming is of dat de tekortkoming alsnog wordt weggenomen. Maar als na onderzoek nog steeds sprake is van een tekortkoming, meldt de pvp deze aan de IGJ. Het is vervolgens aan de IGJ om erop toe te zien dat de tekortkoming wordt weggenomen.

In 2025 startten pvp'en in totaal 120 meldingsonderzoeken, waarvan er 3 leidden tot een melding van de pvp bij de IGJ. Deze zagen op 3 thema's:

1. Rook(vrij)beleid;
2. Onderzoek aan kleding en lichaam in het kader van het veiligheidsonderzoek bij cliënten met een forensische titel, die hebben ingestemd met opname in een Wvvgz accommodatie;
3. Standaard inname van de mobiele telefoon bij insluiting.

Ad 1. Rookverbod op instellingsterrein

Twee in dezelfde instelling werkzame pvp'en stellen een meldingsonderzoek in naar het sinds 2023 geldende rookbeleid. Dat verbiedt onder meer cliënten het roken op het instellingsterrein. In het bijzonder vragen de pvp'en aandacht voor de positie van gedwongen opgenomen cliënten zonder vrijheden, die door het verbod met vergaande beperkingen te maken kregen. Eerder had de Raad van Bestuur een voorgenomen besluit om voor cliënten zonder vrijheden een rookplek te faciliteren, ter instemming voorgelegd aan de Centrale Cliëntenraad en de Centrale Ondernemingsraad. Het besluit werd echter weer ingetrokken nadat zowel de Centrale Cliëntenraad als de Centrale Ondernemingsraad, met tegengestelde argumenten, niet hadden ingestemd. Hierdoor achtte de Raad van Bestuur het niet haalbaar het voorstel zo aan te passen dat alsnog instemming van beide raden verwacht kon worden. Hierdoor bleef het rookverbod op het instellingsterrein van kracht. De pvp'en wezen erop dat hen verschillende klachten bereikten van cliënten die plotseling niet meer konden roken en nog geen vrijheden hadden. Toen de cliënten hun frustratie over het niet kunnen roken expliciet uitten en de samenwerking met zorgverleners weigerden, kwamen zij in de Extra Beveiligde Kamer (EBK) terecht. In een enkel geval kwam het tot een crisismaatregel voor een cliënt die aanvankelijk vrijwillig in de instelling verbleef. Door de ontstane patstelling zagen de pvp'en zich genooddaakt een melding bij de IGJ te doen.

Signaleren en melden in 2025

Eind mei 2025 ontvingen wij de afsluitbrief. De IGJ verwijst daarin naar haar eerdere, uitgebreide standpunt naar aanleiding van de centrale melding van Stichting PVP uit 2024 die het rookbeleid in de ggz betrof. De IGJ stelt verder dat ggz-aanbieders zelf de wetgeving moeten kennen, beroepsnormen moeten vaststellen en daarnaar handelen. Hun brancheorganisaties kunnen ze daarbij om ondersteuning vragen waarbij de IGJ de Nederlandse ggz (dNggz) heeft gevraagd haar leden te ondersteunen bij het vinden van een balans tussen een rookvrije ggz en de rechtsbescherming van cliënten. Zij benadrukt nogmaals dat het invulling geven aan de rookvrije ggz conform het Nationaal Preventieakkoord in overeenstemming moet zijn met relevante wet- en regelgeving zoals het Europees verdrag voor de rechten van de mens), de Grondwet, Wet verplichte ggz, Wet kwaliteit, klachten en geschillen zorg, Tabaks- en rookwarenbesluit, Arbowet en professionele standaarden (KNMG richtlijnen). Bovendien moet de cliëntenraad instemmen met de invulling van het rook(vrije) beleid, aldus de IGJ. De IGJ sluit af met de mededeling dat de instelling niet om een reactie is gevraagd over de overwegingen met betrekking tot het rookbeleid, omdat deze uitgebreid was omschreven in bij de melding meegestuurde correspondentie. De signalen over insluiting zal zij meenemen in het risicogestuurd toezicht. Dit betekent dat de IGJ deze zal bespreken met de instelling tijdens het eerstvolgende jaargesprek.

Ad 2. Veiligheidsonderzoek bij vrijwillig verblijvende cliënten met een forensische titel

In een Wvvgz-accommodatie verblijven ook cliënten met een forensische titel. De Wvvgz bevat een afzonderlijk hoofdstuk (hoofdstuk 9) dat de interne rechtspositie van deze groep cliënten regelt. Hierbij wordt onderscheid

gemaakt tussen cliënten die verplicht zijn opgenomen (bij TBS met dwangverpleging en de maatregel van plaatsing in een inrichting voor jeugdigen) en cliënten met een forensische titel die in dat kader hebben ingestemd met opname in een Wvvgz accommodatie. De laatste groep verblijft formeel vrijwillig, maar kan wel worden onderworpen aan een veiligheidsonderzoek (dat wil zeggen: onderzoek aan kleding en lichaam naar verboden of gevaarlijke voorwerpen) en de huisregels. Ook kunnen zij te maken krijgen met vrijheidsbeperkende maatregelen (beperking bezoek, beperking bewegingsvrijheid in en rond de accommodatie en beperking gebruik communicatiemiddelen). Dit alles is geregeld in art. 9:1 lid 2 jo. artt. 8:14, 8:15 en 9:9 Wvvgz. Cliënten worden hier vóór de opname over geïnformeerd en moeten instemmen met deze bevoegdheden. Als zij hun instemming later intrekken, dan kan dit gevolgen hebben voor de voortzetting van het verblijf. Dit kan onder andere betekenen dat zij teruggeplaatst worden naar de Penitentiaire Inrichting.

Naar aanleiding van een klachtenbemiddeling ontstond er een verschil van mening tussen een pvp en een instelling over hoe ver de bevoegdheid tot fouilleren reikt en of de cliënt acuut met dwang mag worden geconfronteerd als hij zijn eerder gegeven instemming intrekt.

De klachtencommissie had een klacht gegrond verklaard over een fouillering, waarbij de cliënt zijn onderlichaam moest ontbloten om te laten zien of hij verboden voorwerpen in zijn anus had verstopt. De instelling bleef echter van mening dat het ontblote onderlichaam wel geschouwd mag worden. Dit te onderscheiden van visiteren, waarbij in het lichaam onderzoek naar contrabande plaatsvindt.

Signaleren en melden in 2025

De pvp besloot melding te doen bij de IGJ over twee tekortkomingen:

1. De instelling is van mening dat het onderzoek aan kleding of lichaam op grond van art. 8:14 lid 1a Wvvgz óók het uitwendig schouwen van het ontblote onderlichaam van een cliënt omvat;
2. De instelling vindt dat direct fysieke dwang mag worden toegepast als een forensische cliënt die met instemming in de accommodatie verblijft, zich verzet tegen onderzoek aan kleding of lichaam.

De pvp stelt in de melding dat het uitwendig schouwen van het ontblote onderlichaam valt onder visitatie. Visitatie is in het kader van de Wvvgz echter niet toegestaan. De pvp verwijst hiervoor naar de wetsgeschiedenis en de analogie met art. 56 lid 2 Wetboek van Strafvordering, en ook naar relevante jurisprudentie. Daarnaast stelt hij dat een cliënt zijn eerder gegeven instemming met het verblijf bij een concreet veiligheidsonderzoek altijd mag intrekken. De patiënt moet tijd en gelegenheid krijgen voor een gesprek als de situatie dat toelaat en alsnog kunnen kiezen voor de gevolgen van het weigeren van medewerking. Dat kan bijvoorbeeld terugplaatsing naar de Penitentiaire Inrichting zijn.

In januari 2026 ontving de pvp de afsluitbrief van de IGJ op zijn melding, met een duidelijk standpunt.

Ten aanzien van de eerste tekortkoming stelt de IGJ: *“De Inspectie heeft begrip voor het feit dat het maken van een afweging tussen het prioriteren van de veiligheid binnen de kliniek en voorrang geven aan de rechten van de cliënt niet altijd eenvoudig is en dat binnen de (forensische) zorgverlening keuzes gemaakt moeten worden om de veiligheid op de afdeling te borgen. Verplichte zorg toepassen bij een cliënt moet*

echter altijd gezien worden als het uiterste middel om dit te bereiken en dient zorgvuldig toegepast te worden (...) Als een cliënt zich verzet tegen onderzoek aan kleding of lichaam, mag niet direct dwang worden toegepast. De cliënt moet worden gewezen op de gevolgen van het weigeren van zijn medewerking. Dit kan bijvoorbeeld terugplaatsing naar de Penitentiaire Inrichting zijn. Het gesprek moet met de cliënt worden gevoerd en de cliënt moet de gelegenheid krijgen om te kiezen. Dit draagt bij aan de rechtsbescherming van de cliënt. Dit vereist extra inzet van personeel en faciliteiten. Ondersteuning vanuit de organisatie is hierbij van essentieel belang.”

Over de tweede tekortkoming stelt de IGJ: *“Artikel 8:14 beschrijft dat de zorgverantwoordelijke bij het gegronde vermoeden van aanwezigheid binnen de accommodatie van voorwerpen die betrokkene niet in zijn bezit mag hebben of ernstig nadeel veroorzaken, ter voorkoming van een noodsituatie, onderzoek kan verrichten aan kleding of lichaam van betrokkene. Zware inbreuk op de lichamelijke integriteit vereist een expliciete wettelijke basis, welke ontbreekt binnen de Wvvgz. Het is zodanig niet toegestaan om voor het ontnemen van gevaarlijke of verboden voorwerpen het ontblote onderlichaam van een cliënt te schouwen.*

Artikelen 8:14 en 9:9 Wvvgz bieden de mogelijkheid om in het kader van adequate beveiliging in bepaalde omstandigheden beheersbevoegdheden in te zetten. Cliënten die zijn opgenomen met een straftitel met voorwaarden, stemmen hier voorafgaand aan hun opname mee in. Dit betekent dat cliënten deze instemming ook weer kunnen intrekken als ze niet meer aan deze voorwaarden willen voldoen.”, aldus het IGJ-standpunt.

Signaleren en melden in 2025

Ad 3. Standaard inname mobiele telefoon bij insluiting

Twee in dezelfde instelling werkzame pvp'en deden in november 2025 een melding bij de IGJ over het standaard in beslag nemen van de mobiele telefoon bij insluiting in een Extra Beveiligde Kamer (EBK), zonder dat de verplichte zorgvorm 'beperkingen in het recht om het eigen leven in te richten' (art. 3:2 lid 2 sub h Wvvggz) is vastgelegd in de crisismaatregel of zorgmachtiging van de betreffende cliënt en zonder toetsing aan de artikelen 3:3 en 3:4 Wvvggz (de criteria voor en doelen van verplichte zorg). Evenmin worden de formele vereisten van art. 8:9 Wvvggz (het beoordelen van de actuele gezondheidstoestand van de patiënt, voorafgaand overleg met de patiënt en het uitreiken van een schriftelijke gemotiveerde beslissing tot het verlenen van verplichte zorg) nageleefd.

Uit interne correspondentie tussen de pvp'en en de instelling blijkt dat de instelling criteria en doelen hanteert die niet in overeenstemming zijn met de wettelijke normeringen. Ook stelt de instelling dat het standaard innemen van de telefoon moet worden beschouwd als een handeling ter uitvoering van de verplichte zorgvorm 'insluiting'. De pvp stelt dat het om een afzonderlijke vorm van verplichte zorg gaat, die als zodanig moet worden getoetst aan de wettelijke criteria en doelen voor verplichte zorg en conform art. 8:9 Wvvggz moet worden aangezegd met een schriftelijke beslissing. Ondanks meerdere mondelinge meldingen en uitvoerige correspondentie blijft de instelling bij haar standpunt en is niet bereid de gesignaleerde tekortkoming op te heffen. De pvp'en besluiten hierop een melding te doen bij de IGJ.

In januari 2026 krijgen de pvp'en de afsluitbrief van de IGJ. Daarin neemt de IGJ opnieuw een duidelijk standpunt in: *"Binnen de Wvvggz zijn insluiting (art. 3:2 onder c Wvvggz) en de beperking van de vrijheid om te communiceren (art. 3:2 onder h Wvvggz) zelfstandige vormen van verplichte zorg. Inname van een telefoon kan daarmee niet worden gezien als een onderdeel van insluiting of veiligheidsmaatregel. Dit betekent dat voor beide maatregelen een concrete toets moet worden gedaan aan de noodzaak ter voorkoming van ernstig nadeel (art. 3:4), proportionaliteit en subsidiariteit (art. 3:3), alsmede moet deze afzonderlijk schriftelijk worden aangezegd (art. 8:9)." Wel toont de IGJ begrip voor het streven van instellingen naar een praktisch uitvoerbare aanpak die de administratieve last beperkt. "Er kan worden gekeken naar de optimalisatiemogelijkheden, bijvoorbeeld door beide/meerdere vormen van verplichte zorg die op dat moment worden toegepast met één brief aan te zeggen, mits alle vormen afzonderlijk worden gemotiveerd en onderbouwd", aldus de IGJ.*

Signaleren en melden in 2025

Tot slot

In november 2024 deed een pvp melding bij de IGJ over tekortschietende zorg op een gesloten afdeling voor langdurige zorg en behandeling voor cliënten met ernstige psychiatrische problematiek. Deze melding werd beschreven in ons [jaarverslag 2024](#) en betrof zorgen over de kwaliteit van de zorg op de afdeling, de personele inzet, het behandelaanbod en de inzet van drang/dwang en verplichte zorg. Hoewel de pvp zag dat er op deelgebieden verbeteringen werden bereikt, was zij van mening dat de geboden zorg tekort bleef schieten waardoor zij zich genoodzaakt voelde de melding bij de IGJ te doen.

Naar aanleiding van de melding start de IGJ een intensief toezichttraject. In maart 2025 ontvangen we een afsluitbrief waarin de IGJ meedeelt dat de pvp wordt geïnformeerd zodra de IGJ een openbaar rapport heeft gepubliceerd. Inhoudelijk wordt niet op de melding ingegaan.

Op 17 februari 2026 publiceert de IGJ haar bevindingen in een instellingsrapport en een nieuwsbericht. In het rapport constateert zij dat er binnen de betreffende afdeling onvoldoende doelgericht wordt behandeld, waarbij behandelrichtlijnen onvoldoende worden gebruikt. De basis om passende behandeling te bieden gericht op de wensen, behoeften en risico's van de cliënt ontbreekt. De meeste zorgverleners werken op tijdelijke basis, waardoor er steeds wisselingen zijn in het personeel. Hierdoor wordt het afgesproken behandelbeleid niet altijd opgevolgd, wat voor vertraging in de behandeling zorgt en onduidelijkheid voor cliënten. Zorgverleners betrekken naasten te weinig bij de zorgverlening, ook als dit wettelijke vertegenwoordigers zijn. Tijdens het inspectieonderzoek bleek dat het bestuur, het management en de zorgverleners niet in staat waren om tot

een gezamenlijk beeld van de problemen te komen. Hierdoor lukte het onvoldoende om verbetermaatregelen door te voeren en deze blijven te borgen. Dit brengt risico's met zich mee voor de kwaliteit en de veiligheid van de zorg, aldus de IGJ.

De betreffende afdeling wordt voor 6 maanden onder verscherpt toezicht (VT) gesteld. Binnen die tijd moet de instelling voldoen aan de normen voor goede zorg zoals vastgelegd in het 'Toetsingskader ggz' van de IGJ. De IGJ constateerde dat de instelling aan vijf van de daarin opgenomen normen niet voldoet en dat aan nog eens zes normen grotendeels niet wordt voldaan. Gedurende het VT kan de IGJ de betreffende afdeling zowel aangekondigd als onaangekondigd bezoeken. Aan het einde van de periode kan de IGJ het VT opheffen of, indien nodig, verdere stappen nemen in de vorm van bestuursrechtelijke maatregelen.

Nooit eerder deed een pvp een melding over een breed onderwerp als de kwaliteit van zorg. En nooit eerder leidde een melding van een pvp tot een maatregel van de IGJ.

